

به نام خدا

راهنمای رسانه ای لایحه بودجه ۹۹:

نکاتی در مورد تحولات بودجه سال ۹۹ و اتفاقات مهم آن

سال ۹۹ به مانند سال ۹۸ به دلیل شرایط خاص اقتصادی، بودجه اهمیت ویژه تری یافته است. به دلیل اعمال تحریم‌های ظالمانه و یکجانبه دولت آمریکا خصوصا تحریم‌های فروش نفت خام ایران، بودجه سال آینده با محدودیت‌های جدی تری مواجه است. اما این محدودیت می‌تواند به عنوان یک فرصت برای کاهش وابستگی بودجه به درآمدهای نفتی دیده شود، مشروط به آنکه تدابیر لازم برای این مهم دیده شده باشد.

تحلیل کلان بودجه / تحول بودجه چه بوده است؟!

در آذرماه سال ۱۳۹۸، مقام معظم رهبری مقرر فرمودند نقشه راه و برنامه کلی اصلاح ساختار بودجه عمومی و کاهش کسری بودجه با افق دو سال تدوین و مصوب شورای عالی هماهنگی اقتصادی شود و بودجه سال ۱۳۹۸ نیز در چارچوب این برنامه تنظیم شود. همچنین تاکید فرمودند آنچه در سیاست‌های کلی و برنامه های مصوب ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی در خصوص اصلاح ساختار بودجه عمومی و قطع وابستگی بودجه به نفت تصویب و ابلاغ شده الزام است اجرایی و در بودجه سال ۱۳۹۸ گنجانده شود. لذا در گام اول لازم است که بررسی کنیم دولت چقدر این دستور رهبری را جامه عمل پوشانده است. حاصل دستور رهبری و تلاش های دولت در سازمان برنامه و بودجه ارائه گزارش و مصوبه ای در شورای سران با چهار محور درآمدزایی پایدار، هزینه کرد کارا، ثبات سازی اقتصاد کلان و توسعه پایدار و اصلاح نهادی بودجه شده است که ما در ادامه به بررسی عملکرد دولت در تدوین لایحه بودجه ۹۹ با همین شاخص ها خواهیم پرداخت:

درآمدزایی پایدار:

- اصلاح نظام یارانه انرژی (بنزین، گازوئیل و برق)
 - اصلاح یارانه کالاهای اساسی
 - کاهش معافیتها و افزایش پایه و پوشش مالیاتی
 - فروش دارایی های دولت
۱. دولت در این بخش ساده ترین موارد را انتخاب کرده و هیچ زحمت و فشاری بر خود وارد نکرده است. یارانه های انرژی مربوط به بنزین را اصلاح کرده و قصد دارد که قیمت گازوئیل را نیز اصلاح کند. این کار اگرچه برای دولت هزینه ای ندارد اما برای نظام و مردم هزینه های سنگینی داشت که در اعتراضات و اغتشاشات آبان ماه شاهد آن بودیم. در سال آینده دولت برای کاهش هزینه های این بخش و افزایش درآمد از آن و همچنین اثربخشی بیشتر لازم است که سهمیه خودروهای لوکس را حذف کند، به افراد دارای چند خودرو تنها یک سهمیه بدهد و همچنین

از پرداخت سهمیه به خودرو اجتناب کرده و آنرا به افراد و خانوار ها پرداخت کرده و بازار متشکل بنزین را تشکیل دهد.

۲. در مورد اصلاح یارانه های اساسی دولت اقدامی صورت نداده و اعلام کرده است که دوباره همان سیاست غلط اختصاص ارز ۴۲۰۰ را ادامه داده و امسال نیز حدود ۱۰,۵ میلیارد دلار که از محل پول نفت تامین می شود صرف واردات کالاهای اساسی خواهد کرد.

۳. در مورد کاهش معافیت و افزایش پایه های مالیاتی نیز اگرچه سازمان برنامه ابتدائاً پیشنهاد حذف برخی معافیت ها را به دولت داد اما نهایتاً در جلسه هیات دولت این پیشنهاد حذف شد و همچنان معافیت های هنرمندان و مناطق آزاد و ... پابرجاست! میزان افزایش درآمدهای مالیاتی نیز نشان می دهد که دولت قصدی برای تحول در این حوزه یعنی کاهش معافیت ها، کاهش فرار مالیاتی و ایجاد پایه های جدید ندارد!

۴. اما ساده ترین راهی که دولت برای درآمدزایی پایدار انتخاب کرده است که روش بسیار خطرناک و عجیبی است فروش دارایی های دولت تحت عنوان مولد سازی دارایی های دولت است که تکرار خصوصی سازی در اشل بسیار بزرگتر خواهد بود اما بدون تبعات اجتماعی مانند اعتراضات کارگری، ولی با تبعات اقتصادی سیاسی و فساد بسیار بیشتر.

هزینه کرد کارا

تامین حداقل های معیشتی برای عموم مردم و اقشار آسیب پذیر و اصلاح یارانه های نقدی

- حذف هزینه های اجتناب پذیر
 - کاهش هزینه های شرکت های دولتی
 - کاهش هزینه های بیمه سلامت
 - اهرم کردن منابع بودجه برای تولید
۱. تقریباً هیچ نشانه ای از کاهش هزینه های جاری دولت در بودجه مشاهده نمی شود، تنها بودجه بخشی از دستگاه ها مانند صدا و سیما و ارگان های دفاعی کاهش بودجه داشته اند و به جای آن بخشی دیگر از دستگاه های نزدیک به دولت مانند نهاد ریاست جمهوری افزایشی بوده اند! یکی از بخش هایی که دولت می تواند و باید هزینه های آنرا کاهش دهد حوزه سلامت است که زیرساخت آن کنترل هزینه های بی موردی است که از سوی پزشکان ایجاد می شود و دولت می تواند این کار را با پیاده سازی پرونده الکترونیک سلامت، نظام ارجاع، راهنماهای بالینی و پزشک خانواده انجام دهد.
۲. بودجه شرکت های دولتی از ۱۲۷۷ هزار میلیارد تومان در سال ۹۸ به ۱۴۸۴ هزار میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۹۹ افزایش پیدا کرده یعنی بودجه شرکت های دولتی نسبت به سال قبل ۱۶ درصد رشد داشته و در این حوزه نیز کاهش هزینه ای مشاهده نمی شود. بودجه شرکت های دولتی به تنهایی خود عدد بزرگی است و متأسفانه عمده پرداخت های غیرمعارف و فسادها در این بخش صورت می گیرد.

ثبات سازی اقتصاد کلان و توسعه پایدار

- طراحی مقدار بهینه منابع نفتی در بودجه با در نظر گرفتن بده بستانهای بین نسلی (اصلاح اساسنامه صندوق و افزودن نقش ثباتساز)
- انتشار اوراق ارزی و ریالی جهت سرمایه گذاری به همراه عملیات بازار باز
- ساماندهی بدهی های دولت و اصلاح روابط با نظام بانکی، تامین اجتماعی و پیمانکاران

۱. متاسفانه در بودجه ۹۹ نیز دولت همچنان چشم به منابع صندوق توسعه ملی دوخته است و با اصرار سهم صندوق را از ۳۶ درصد به ۲۰ درصد کاهش داده و در کنار آن نیز ۳,۴ میلیارد یورو نیز برداشت خواهد کرد که با احتساب قرض از صندوق توسعه ملی یعنی همان ۱۶ درصد دولت چیزی حدود ۷ میلیارد دلار برداشت از صندوق توسعه ملی خواهد داشت.

۲. یکی از موارد خوبی که در بودجه سال گذشته در حوزه بدهی های دولت صورت گرفت اختصاص نفت به پیمانکاران طلب کار از دولت به ازای طلبشان بود که متاسفانه در سال گذشته اجرایی نشد و در سال جدید نیز دولت در بودجه این مورد را پیش بینی کرده است ولی اجرایی شدن آن چندان مشخص نیست.

جمع بندی: متاسفانه می توان گفت دولت تقریباً هیچ تلاش جدی ای برای اصلاحاتی که خود برای اصلاح ساختار بودجه پیشنهاد داده است انجام نداده است!

اتفاقات مهم در بودجه ۹۹:

در ادامه به اتفاقات مهم در بودجه ۹۹ خواهیم پرداخت:

۱. **تاراج اموال دولت با تکرار خصوصی سازی خاموش!** / پیدا کردن چاه نفتی دیگر در بودجه توسط دولت / فروش اموال دولت به نورچشمی ها به بهانه جبران کسری بودجه

سوال: رقم ۵۰ هزار میلیارد تومان فروش اموال مازاد دولت از کجا ظهور کرد؟ این میزان فروش چه تبعاتی دارد؟

در بودجه ۹۹ ردیف فروش اموال مازاد دولت به عنوان درآمد جدید وارد شده است. فروش دارایی های دولت در بودجه ۹۸ که عموماً شرکت های دولتی هستند، حدود ۴ همت (هزار میلیارد تومان) بوده اما در بودجه ۹۹ این رقم به حدود ۵۰ همت رسیده است.

۱. این میزان از فروش اموال، فارغ از آنکه راه غلطی برای جبران کسری بودجه دولت است، دولت به جای آن می توانست هزینه های خود را کاهش دهد و معافیت های زائد مالیاتی را حذف کند ولی راه بسیار ساده ای را انتخاب کرده است!

۲. این کار اقتصاد سیاسی پر رنگی دارد. سازوکاری که دولت برای فروش این اموال در دست دارد - که به دنبال آن است از شورای سران مصوبه و مجوز بگیرد- چیزی شبیه خصوصی و چه بسا بدتر است و لذا از الان می توان پیش بینی کرد که این اموال به نورچشمی های دولتی خواهد رسید.
۳. مضاف برآنکه این نوع توزیع رانت و شارژ همراهان سیاسی خونریزی هایی مانند اعتراضات کارگری در خصوصی سازی را ندارد، چرا که عموماً این اموال مزاد از جنس املاک است.
۴. این رقم بیش از میزان درآمدهای نفتی است که در بودجه پیش بینی کرده است لذا این فروش اموال عملاً چاه نفت دیگر، سرمایه فروشی و خالی کردن دست دولت است!

۲. ادعای کاهش وابستگی بودجه به نفت: وابستگی واقعی بودجه به نفت ۱۰ یا ۱۶ یا بیشتر؟!

سوال: ادعای دولت در مورد کاهش وابستگی به نفت چه میزان واقعی است؟

دولت مدعی است که وابستگی بودجه به نفت را کم کرده و به حدود ۱۰ درصد رسانده است اما چقدر این ادعا واقعی است؟! محل بحث دارد:

۱. سهم صندوق توسعه ملی از فروش نفت باید طبق قانون برنامه ششم توسعه تا کنون به ۳۶ درصد می رسید ولی دولت این میزان را ۲۰ درصد کاهش داده است(البته با اذن رهبری) اما این تفاوت ۱۶ درصد را تحت عنوان قرض از صندوق توسعه ملی (زیرمجموعه تملک دارایی های مالی) آورده است که ماهیتاً همان درآمد نفتی است. این قرض از صندوق حدود ۳۰ هزار میلیارد تومان است. با احتساب ۳۰ هزار میلیارد تومان قرض از صندوق و درآمدهای فرض شده از سوی دولت برای فروش نفت یعنی حدود ۴۸ هزار میلیارد تومان درآمدهای نفتی حدود ۷۸ هزار میلیارد تومان است که با تقسیم آن بر بودجه ۴۸۴ هزار میلیارد تومانی سهم نفت در بودجه بیش از ۱۶ درصد است!
۲. علاوه بر این حدود ۳,۴ میلیارد یورو نیز در قالب تبصره ۴ لایحه بودجه از صندوق توسعه ملی برداشت می شود که این عدد را نیز اگرچه از درآمد سال های گذشته است اما به نوعی درآمد نفتی محسوب می شود!
۳. توهم درآمدهای نفتی! کسری بودجه و افزایش برداشت از بانک مرکزی و حذف بودجه عمرانی

سوال: چقدر درآمدهای نفتی واقعی است؟ غیرواقعی بودن درآمدها چه تبعاتی برای اداره کشور دارد؟

۱. مروری بر وضعیت نفت در بودجه سال ۹۸: در بودجه ۹۸ میزان فروش نفت در بودجه ۱۴۲ همت دیده شده بود که در مجلس به ۱۵۱ همت (با لحاظ درآمد ۲۲ همت ای فروش میعانات گازی به پتروشیمی های داخلی) افزایش پیدا کرد. این میزان درآمد در بودجه ۹۸ با فرض صادرات روزانه ۱,۵ میلیون بشکه نفت ۵۴ دلاری بود اما بعد از آنکه ترامپ معافیت ها را حذف کرد صادرات نفت کاهش پیدا کرد و دولت پیشنهادی را به شورای سران برد و فروش نفت را روی ۵۵,۶ همت بست که معادل فروش ۳۰۰ هزار بشکه است که با وجود آنکه این سقف کاهش پیدا کرد در ۸ ماهه اول ۹۸، فقط ۲۸,۲ همت از آن محقق شده است که پیش بینی می شود که تا آخر سال به ۴۵ همت برسد که نشان دهنده کسری بودجه جدی از محل عدم فروش نفت هستیم!

۲. اما در بودجه ۹۹: دولت حدود ۴۸ همت درآمد نفتی پیش بینی کرده است که معادل فروش ۱,۵ میلیون بشکه نفت به قیمت ۵۰ دلار است. با توجه به تجربه سال ۹۸ و میزان فروش فعلی نفت که حدود ۳۰۰ هزار بشکه (البته ۵۰۰ هزار که ۲۰۰ تایی آن بازگشت قراردادهای بیع متقابل است) است غیرواقعی بودن پیش بینی دولت برای فروش نفت کاملاً مشخص است!

۳. همچنین دولت حدود ۱۰,۵ میلیارد دلار برای پرداخت ارز ۴۲۰۰ در نظر گرفته است که با وضعیت فعلی فروش نفت محقق نخواهد شد و این میزان کسری را از مشخص نیست از چه محلی جبران خواهد کرد.

۴. دولت ممکن است دو هدف از این کار داشته باشد. اول آنکه ممکن است که این کسری بودجه را در نیمه راه به ابزار فشاری بر نظام برای شروع مذاکرات کند و دوم آنکه در حالت خوش بینانه در نیمه راه اصلاحیه ای به سران ببرد و سقف بودجه را به مانند سال گذشته کاهش دهد!

۵. ثمره درآمدهای غیرواقعی در لایحه بودجه ۹۹ آن است که بلافاصله با کاهش درآمد محقق شده در سال ۱۳۹۹، دولت ناچار است از هزینه عمرانی خود بکاهد (زیرا بخش اعظم هزینه های جاری، غیرقابل اجتناب است). اگر بدانیم که هزینه عمرانی، عمده ترین بخش بودجه دولت است که خاصیت تحریک رشد و اشتغال را دارد، نتیجه می گیریم که به احتمال زیاد بودجه سال آتی، کمک ویژه ای به رشد تولید و اشتغال نخواهد کرد. همچنین این کسری بودجه روند دست اندازی دولت به بانک مرکزی را تقویت کرده و باعث تشدید افزایش پایه پولی (اگرچه غیر مستقیم) خواهد شد!

۶. به صورت کلی تخمین زده می شود که ۵۳ همت از محل کسری سهم دولت از فروش نفت و برداشت از صندوق، ۳۲ همت از محل کسری فروش نفت و تامین ارز ۴۲۰۰ و حدود ۴۰ همت از محل عدم تحقق فروش دارایی های مازاد و اگر برداشت ۳,۴ میلیارد یورویی معادل ۴۷ همت با ارز نیمایی را نیز کسری در نظر بگیریم، کسری بودجه وجود داشته باشد که سرجمع این ارقام چیزی حدود ۱۷۰ همت خواهد شد!

۴. خداحافظی با صندوق خالی توسعه ملی بعد از ۱۴۰۰!

چه بلایی بر سر صندوق توسعه ملی در بودجه ۹۹ خواهد آمد؟

در سال ۹۹، ۸ میلیارد دلار سهم صندوق توسعه ملی از فروش نفت است که ۳,۵ میلیارد دلار آن به دولت قرض داده می شود. از سوی دیگر، در قالب تبصره ۴ لایحه بودجه ۹۹، دولت اجازه برداشت ۳,۴ میلیارد یورو از صندوق را گرفته است این بدان معناست که با فرض آنکه همه درآمدهای نفتی (۱ میلیون بشکه) محقق شود حدود ۴,۵ میلیارد دلار به صندوق توسعه ملی واریز می کند و از آن سو حدود ۳,۴ میلیارد یورو یعنی بخش اعظم آن برداشت می شود. در مجموع، با توجه به واقعیات فروش نفت و تبصره ۴ لایحه بودجه ۹۹، عملاً صندوق توسعه ملی در سال آینده ورودی خاصی نخواهد داشت و با توجه به احتمال تداوم مشکل بودجه در سال ۱۴۰۰ عملاً دولت بعدی با صندوق توسعه ملی خالی مواجه خواهند شد!

۵. حذف معافیت های مالیاتی (سلبریتی ها و مناطق آزاد و ...) و مبارزه با فرار مالیاتی شاید سالی دیگر!

درآمدهای مالیاتی چه تغییراتی داشته است؟ چقدر این درآمدها واقعی است؟

۱. درآمدهای مالیاتی در بودجه ۹۹ حدود ۱۹۵ همت است که ۲۰ همت آن سهم عوارض واردات از گمرک است یعنی درآمدهای مالیاتی عملا در سال ۹۹، ۱۷۵ همت پیش بینی شده است. در بودجه ۹۸ این رقم ۱۷۲ همت بوده که در اصلاحیه شورای سران به ۱۲۷ همت کاهش پیدا کرد. در پیش نویس بودجه ۹۹ سازمان برنامه و بودجه، برخی از معافیت های مالیاتی را حذف کرده بود که در هیات دولت این پیشنهاد تصویب نشده و معافیت ها بازگردانده شد. ۲. در حال حاضر عدد پیشنهادی ۱۷۵ همت است که نسبت به مصوبه سران در بودجه ۹۸ حدود ۴۵ همت اضافه شده یعنی حدود ۳۵ درصد رشد که با توجه به میزان تورم موجود رقمی طبیعی است. متاسفانه همان طور که ذکر شد دولت عملا برنامه ای برای حذف معافیت های زائد و مبارزه با فرار مالیاتی ندارد و فشار کسری بودجه را بر حوزه های دیگر وارد می کند.

۳. جالب آنکه میزان مالیات دریافتی از شرکت های دولتی در بودجه ۹۹ حدود ۲ درصد افزایش داشته است اما دولت پیش بینی کرده است که مالیات دریافتی شرکت های خصوصی ۲۷ درصد افزایش پیدا کند. همچنین میزان مالیات دریافتی از کارکنان دولت ۶ درصد رشد کرده ولی مالیات دریافتی از کارکنان بخش خصوصی یعنی عموما کارگران حدود ۳۱ درصد رشد پیش بینی کرده است که با توجه آنکه نه میزان افزایش حقوق کارکنان بخش خصوصی به این میزان خواهد بود و نه اینکه تعداد کارگران کشور رشد چندانی داشته است این عدد به نظر غیر واقعی به نظر می رسد!

۴. متاسفانه دولت حاضر نیست از ثروتمندان مالیات بگیرد ولی حاضر است کسری بودجه داشته باشد که نتیجه آن می شود استقراض از بانک مرکزی ولو به صورت غیرمستقیم که نتیجه آن تورم و فشار بیشتر بر اقشار محروم است.

۶. تداوم سیاست غلط ارز ۴۲۰۰

غلط بودن سیاست ارز ۴۲۰۰ تقریبا مورد اجماع همه کارشناسان اقتصادی است و فساد آور و ناکارآمد بودن آن مشخص شده است اما دولت همچنان بر این سیاست غلط اصرار دارد و در لایحه بودجه سال ۹۹ دولت حدود ۱۰,۵ میلیارد دلار برای این کار در نظر گرفته است!

لازم است به این نکته اشاره شود که با توجه به گزارش ۸ ماهه عملکرد منابع بودجه ۹۸، در سال جاری، درآمد نفتی کافی برای تخصیص ارز ۴۲۰۰ تومانی محقق نشد و پیش بینی می شود در سال آینده هم وضعیت اینگونه باشد. بنابراین دولت برای اجرای این سیاست غلط یا در حال چاپ پول است یا از ذخایر ارزی بانک مرکزی برداشت می کند. در سال آینده نیز به احتمال زیاد درآمدهای نفتی دولت که عمدتا صرف پرداخت ارز ۴۲۰۰ می شود محقق نخواهد شد و دولت برای پرداخت این میزان ارز با مشکل مواجه شده و به روش های نامناسب دیگر متوسل خواهد شد.

۷. دو برابر شدن قیمت فرآورده های نفتی (به غیر از بنزین) در سال ۹۹

در جدول تبصره ۱۴ (هدفمندی یارانه ها) لایحه بودجه ۹۹ منابع ناشی از فروش داخلی فرآورده های نفتی (بنزین، گازوئیل، نفت سفید، گاز مایع و نفت کوره)، حدود ۷۷ همت در نظر گرفته شده است. این در حالی است که این رقم در قانون بودجه ۹۸، حدود ۴۵ همت در نظر گرفته شده بود. بخش قابل توجهی از افزایش درآمد فروش داخلی فرآورده های نفتی ناشی از سهمیه بندی کردن بنزین است ولی نباید از یاد برد که شاهد کاهش چشمگیر مصرف این فرآورده نفتی هم خواهیم بود. به همین دلیل با فرض کاهش مصرف بنزین از ۹۸ به ۸۰ میلیون لیتر در روز که با توجه به آمار مصرف بنزین در یک ماه اخیر، منطقی به نظر می رسد. در نتیجه، میزان درآمد ناشی از فروش بنزین (۶۳ میلیون لیتر سهمیه ای و ۱۷ میلیون لیتر آزاد) حدود ۵۲ همت تخمین زده می شود. بنابراین درآمد ناشی از فروش سایر فرآورده های نفتی در سال آینده باید حدود ۲۵ همت باشد و این در حالی است که این درآمد در سال جاری حدود ۱۰ همت بوده است. به همین دلیل، انتظار می رود قیمت فروش گازوئیل، نفت سفید، گاز مایع و نفت کوره در سال آینده دو برابر شود. شواهد حاکی از آن است که تصمیم این کار نیز گرفته شده است و حتی در شب اجرای سهمیه بندی نیز وزیر نفت اصرار بر اجرای آن داشته است که به دلیل مقاومت وزیر کشور این کار صورت نگرفته است ولی اعداد و ارقام بودجه نشان می دهد که دولت قصد دارد سال این حامل ها را نیز افزایش قیمت دهد

۸. الزام بانک ها به خرید اوراق از دولت

در تبصره ۴ لایحه بودجه ۹۹، بانک ها ملزم به خرید اوراق از دولت معادل نیمی از بدهی خود به بانک مرکزی یعنی حدود ۶۵ همت شده اند و بانک مرکزی هم ملزم شده است این اوراق را به جای بدهی بانک ها قبول کند. در واقع، دولت به جای اینکه برای جبران کسری بودجه، بانک مرکزی را ملزم به خرید اوراق کند، بانک ها را ملزم به این کار کرده است که در عمل تفاوت چندانی ندارد.

به نظر می رسد که سناریوی دولت آن است که ابتدا خود را به بانک های دولتی بدهکار کند و سپس بانک های دولتی را به بانک مرکزی بدهکار کند و سپس این بدهی را به بدهی خود تبدیل کرده و سپس با یک حرکت حسابداری بدهی های خود به بانک مرکزی را با منابع آزاد شده از محل تغییر نرخ تسعیر ارز با بانک مرکزی تهاتر کند!

در گزارش مرکز پژوهش های مجلس درباره این شیوه تامین بدهی دولت آمده است: «منابع مالی بانک های عامل دولتی در موارد بسیاری برای تامین هزینه ها و یا تسهیلات مورد نیاز توسط دولت مورد استفاده قرار گرفته اند. در بسیاری از موارد بانک های دولتی توان مالی لازم برای اجرای دستورات دولت را نداشته و در عمل متوسل به استفاده از منابع بانک مرکزی شده اند. گرفتن خط اعتباری و اضافه برداشت از نمونه های قابل توجه این اتفاق است. لذا برآیند این اتفاقات با اندکی تفاوت همان روش سنتی تامین مالی دولت از منابع بانک مرکزی است. در نتیجه می توان انتظار داشت مشکلات ناشی از تامین مالی

کسری بودجه دولت از بانک مرکزی در این حالت نیز اتفاق افتد؛ علاوه بر آن ترازنامه بانک‌های دولتی تضعیف شده و قدرت وام‌دهی و کسب سود آن‌ها کاهش یابد و از منابع در دسترس برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی کاسته شود».

۹. بودجه شرکت‌های دولتی غیر شفاف و همچنان افزایشی، صرفه جویی در کار نیست!

۱. بودجه شامل دو بخش بودجه عمومی و بودجه شرکت‌های دولتی است که بودجه شرکت‌های دولتی در حدود دو سوم از کل بودجه را شامل می‌شود. این بخش از بودجه در مجلس شورای اسلامی بررسی نمی‌شود. عدم بررسی این بخش از بودجه در مجلس به معنای غیرشفاف بودن آن است و استمرار این نارسایی در سال‌های مختلف سبب می‌شود تا شرکت‌های دولتی به محلی برای فعالیت‌های غیرشفاف تبدیل شوند. بودجه شرکت‌های دولتی از ۱۳۷۷ هزار میلیارد تومان در سال ۹۸ به ۱۴۸۴ هزار میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۹۹ افزایش پیدا کرده است. دولت امسال این بودجه را جلوتر از بودجه عمومی به مجلس ارائه کرده است اما خروجی چندانی از بررسی مجلس تا کنون ارائه نشده است.

۳. به خاطر داشته باشیم که عمده فسادها، حقوق‌های نجومی و دریافتی‌های کلان و بده بستان‌ها در همین شرکت‌ها و بانک‌ها و بیمه‌های دولتی صورت می‌گیرد اما همواره از دید ناظران در اما هستند!

۱. دو هزینه عمده در شرکت‌ها که قابلیت صرفه جویی دارد معاملات شرکت‌ها (خرید و فروش‌های آنها) و حقوق و مزایای کارکنان آنهاست. در هر دو زیرساخت‌هایی وجود دارد ولی به درستی اجرایی نمی‌شود. برای کاهش هزینه‌ها در معاملات باید توجه کرد که دستگاه‌ها باید معاملات خود را در سامانه ستاد انجام بدهند با شفاف شدن معاملات شرکت‌های دولتی می‌توان جلوی پرت هزینه‌ها و فسادهای این بخش را گرفت. در مورد حقوق و مزایای کارکنان طبق ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه دولت مکلف شد تا سامانه ثبت حقوق و مزایا را راه‌اندازی کند تا امکان جمع‌آوری کلیه پرداخت‌ها فراهم شود ولی تا کنون به بهانه‌های مختلف این کار صورت نگرفته است و متأسفانه ضمانت‌اجرائی نیز برای آن در قانون پیش‌بینی نشده که می‌تواند مطالبه شود. یکی دیگر از محورهای دیگر افزایش هزینه‌ها، شرکت‌های تو در تویی است که خصوصاً در وزارت نفت ایجاد می‌شود که هیچ نظارتی بر آنها اعمال نمی‌شود.

در مورد اینکه چقدر بودجه کشور در سال آینده می‌تواند به تولید کمک کند باید گفت به دلیل آنکه پیش‌بینی دولت در مورد فروش نفت کاملاً غیرواقعی است به احتمال زیاد بیش از نیمی از درآمدهای نفتی کاهش پیدا خواهد و اصلی‌ترین قربانی این کسری، بودجه عمرانی کشور است که درآمدهای دولت تنها خرج حقوق کارکنان خود را خواهد داد و دیگر پولی برای انجام پروژه‌های عمرانی که کمک‌کننده به تولید است باقی نخواهد ماند.

۱۰. دست در جیب مردم برای کسری بودجه!

سوال: چرا دولت برای جبران کسری بودجه خود به سراغ درآمدهای هدفمندی رفته است؟

مطابق تبصره ۱۴ لایحه بودجه ۹۹ میزان منابع هدفمندی یارانه‌ها در سال آینده ۲۵۰ هزار و ۷۲۶ میلیارد تومان است.

براساس جدول مندرج در این تبصره، جزئیات میزان مصارف هدفمندی یارانه‌ها مشخص شده است که به صورت کلی به دو بخش شرکت‌ها (۹۸ هزار و ۶۹۹ میلیارد تومان) و مصارف هدفمندی (۱۵۲ هزار و ۲۶ میلیارد تومان) تقسیم می‌شود. جزئیات بخش مصارف هدفمندی مطابق جدول زیر است:

مصارف هدفمندی		مصارف هدفمندی	
۴۲۸,۰۰۰	پرداخت یارانه نقدی و غیر نقدی خانوارها		۲۳
۳۱۰,۰۰۰	اجرای طرح حمایت معیشتی خانوارها		۲۴
۱۵۵,۵۰۰	کاهش فقط مطلق خانوارهای تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی، اجرای قانون حمایت از معلولین، اجرای ماده (۶) قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت، اجرای تبصره ذیل ماده (۳۸) قانون جامع خدمات رسانی ایثارگران		۲۵
۵۲,۰۰۰	ماده (۴۶) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) موضوع کاهش هزینه‌های مستقیم سلامت مردم، ایجاد دسترسی عادلانه مردم به خدمات بهداشتی و درمانی، کمک به تامین هزینه‌های تحمل ناپذیر درمان، پوشش دارو، درمان بیماران خاص و صعب‌العلاج که از طریق بند (د) ماده (۲۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) اعمال می‌شود		۲۶
۵۵,۲۵۰	اجرای سایر اهداف مندرج در قانون برنامه ششم توسعه، اجرای مواد (۸) تا (۱۱) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، حق بیمه سهم دولت اقشار خاص (از جمله رانندگان حمل و نقل درون و برون شهری، قالی بافان)، کمک به رزمندگان معسر		۲۷
۱۳۱,۰۰۰	یارانه نان و خرید تضمینی گندم		۲۸
۴,۰۰۰	تغذیه و امور رفاهی دانشجویان		۲۹
۱۰۲,۰۰۰	تولید و اشتغال (بند الف تبصره ۱۸)، حمل و نقل ریلی، مسکن و نهاده‌های کشاورزی		۳۰
۲۹۲,۵۱۲	سایر مصارف هدفمندی به شرح مندرج در جداول ۷ و ۹ این قانون		۳۱
۱,۵۲۰,۲۶۳	مصارف هدفمندی		

عجیب‌ترین بخش مصارف هدفمندی در جدول تبصره ۱۴ لایحه بودجه، بخش «سایر مصارف هدفمندی به شرح مندرج در جداول ۷ و ۹ این قانون» است که رقم آن برابر است با ۲۹ هزار و ۲۵۱ میلیارد تومان. مشخص نیست این سبک تنظیم جدول هدفمندی یارانه‌ها در لایحه بودجه چه تناسبی با شفافیت تاکید شده در مصارف هدفمندی یارانه‌ها در بند «ب» ماده ۳۹ قانون برنامه ششم توسعه دارد؟

با مراجعه به جدول شماره ۷ لایحه بودجه ۹۹ با عنوان «بودجه دستگاه‌های سیاستگذار در سالهای ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰» مشخص شد، حدود ۳۰ هزار و ۹۶۵ میلیارد تومان از بودجه سال آینده برخی نهادهای دولتی بخصوص وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و وزارت نیرو از محل منابع هدفمندی یارانه‌ها تامین می‌شود. جزئیات این موضوع در جدول زیر آمده است:

جدول شماره ۷- سایر مصارف هدفمندی یارانه‌ها سهام نهادهای دولتی از محل منابع هدفمندی یارانه‌ها	
نام نهاد	میزان بودجه از محل هدفمندی یارانه‌ها (میلیارد ریال)
نهاد ریاست جمهوری	۵۹۸,۲۳۴
سازمان اداری و استخدامی کشور	۱۳۷,۸۱۵
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۳,۱۴۰,۵۰۰
وزارت آموزش و پرورش	۱,۰۰۰,۰۰۰
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۱۷۳,۴۳۷,۰۰۲
بنیاد شهید و امور ایثارگران	۲۳,۵۴۶,۶۸۰
وزارت نیرو	۱۱,۵۰۰,۰۰۰

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۹۶.۰۰۲.۵۸۱
جمع کل	۳۰۹.۶۵۲.۸۱۲

علاوه بر این، ارتباط تامین کسری بودجه این نهادهای دولتی با مصارف قانون هدفمندی یارانه ها (مصوب دی ماه ۸۸) و تبصره مرتبط در قانون برنامه ششم توسعه (ماده ۳۹) نامشخص است. مصارف وجوه حاصل از قانون هدفمندی یارانه ها به صورت شفاف در قانون هدفمندی یارانه ها ذکر شده است و تطبیقی با مصارف آن در موارد اشاره شده ندارد. اگرچه دولت حدود ۲۵ همت از محل فروش داخلی میعانات گازی را که قبلا در درآمدهای نفتی منظور می کرد وارد منابع هدفمندی کرده است که به نظر می رسد هزینه های این بخش را جبران کند. ولی همان طور که مشخص است حتی با فرض منظور کردن این رقم برای جبران ردیف سایر مصارف هدفمندی باز هم حدود ۶ همت کسری در این بخش دیده می شود که از سایر منابع هدفمندی وارد بودجه جاری دولت می شود.

جمع بندی: به نظر می رسد **بودجه ۹۹ بودجه فریب و فساد و فشار** است! فریب کارانه است از آن جهت که باز هم شفاف نیست و ارقام کسری و روش نامتعارف برای جبران کسری بودجه پنهان شده ولی چیز دیگری بیان میشود. فساد آور است از جهت پیش بینی حجم بالایی از فروش دارایی های دولت و شفاف نبودن بودجه شرکت های دولتی و عدم نظارت بر آنها. و باعث فشار جدی خواهد شد از آن جهت که در آن پیش بینی شده است که حامل های دیگر هم گران خواهد شد و از سوی دیگری کسری شدید بودجه نیز باعث افزایش تورم و فشار بیشتر بر مردم عادی خواهد شد!

۱ مصارف وجوه حاصل از هدفمندی یارانه ها در قانون هدفمندی یارانه ها:

- ماده ۷- دولت مجاز است حداکثر تا پنجاه درصد (۵۰٪) خالص وجوه حاصل از اجراء این قانون را در قالب بندهای زیر هزینه نماید:
- الف- یارانه در قالب پرداخت نقدی و غیر نقدی با لحاظ میزان درآمد خانوار نسبت به کلیه خانوارهای کشور به سرپرست خانوار پرداخت شود.
- ب- اجراء نظام جامع تامین اجتماعی برای جامعه هدف از قبیل:
- ۱- گسترش و تامین بیمه های اجتماعی، خدمات درمانی، تامین و ارتقاء سلامت جامعه و پوشش دارویی و درمانی بیماران خاص و صعبالعلاج.
 - ۲- کمک به تامین هزینه مسکن، مقاوم سازی مسکن و اشتغال.
 - ۳- توانمندسازی و اجراء برنامه های حمایت اجتماعی.
- ماده ۸- دولت مکلف است سی درصد (۳۰٪) خالص وجوه حاصل از اجراء این قانون را برای پرداخت کمکهای بلاعوض، یا یارانه سود تسهیلات و یا وجوه اداره شده برای اجراء موارد زیر هزینه کند:
- الف- بهینه سازی مصرف انرژی در واحدهای تولیدی، خدماتی و مسکونی و تشویق به صرفه جویی و رعایت الگوی مصرف که توسط دستگاه اجرائی ذیربط معرفی می شود.
- ب- اصلاح ساختار فناوری واحدهای تولیدی در جهت افزایش بهره وری انرژی، آب و توسعه تولید برق از منابع تجدیدپذیر.
- ج- جبران بخشی از زیان شرکتهای ارائه دهنده خدمات آب و فاضلاب، برق، گاز طبیعی و فرآورده های نفتی و شهرداریها و دهیاریها ناشی از اجراء این قانون.
- د- گسترش و بهبود حمل و نقل عمومی در چهارچوب قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت و پرداخت حداکثر تا سقف اعتبارات ماده (۹) قانون مذکور.
- ه- حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی و صنعتی.
- و- حمایت از تولید نان صنعتی.
- ز- حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی.
- ح- توسعه خدمات الکترونیکی تعاملی با هدف حذف و یا کاهش رفت و آمدهای غیر ضرور.
- ماده ۱۱- دولت مجاز است تا بیست درصد (۲۰٪) خالص وجوه حاصل از اجراء این قانون را به منظور جبران آثار آن بر اعتبارات هزینه ای و تملک دارایی های سرمایه ای هزینه کند.
- ماده ۱۲- دولت مکلف است تمام منابع حاصل از اجرای این قانون را به حساب خاصی به نام هدفمندسازی یارانه ها نزد خزانه داری کل واریز کند. صددرصد (۱۰۰٪) وجوه واریزی در قالب قوانین بودجه سنواتی برای موارد پیش بینی شده در مواد (۷)، (۸) و (۱۱) این قانون اختصاص خواهد یافت.

خطوط رسانه ای قابل پیگیری:

۱. رشد شدید میزان فروش اموال دولت و احتمال فساد گسترده در فروش
۲. چرایی عدم حذف معافیت های مالیاتی (مناطق آزاد، سلبریتی ها، انتشارات کمک درسی و...)
۳. شفافیت و کاهش هزینه در بودجه شرکت های دولتی
۴. شفافیت منابع و مصارف هدمندی یارانه ها خصوصا بعد از گران شدن بنزین
۵. برداشت های متعدد از صندوق توسعه ملی و خالی شدن آن
۶. سهم واقعی نفت و میزان تحقق درآمدهای نفتی در بودجه
۷. تبعات الزام بانک ها به خرید اوراق از دولت و استقرار بزرگ دولت
۸. اصرار بر واقعی شدن بودجه و حتی فشار برای آنکه کلیات بودجه تصویب نشده و بودجه اصلاح شود!

اسامی کارشناسان جهت مشاوره، مصاحبه و حضور در برنامه تلویزیونی و رادیویی				
نام و نام خانوادگی	عنوان	تخصص	سابقه	شماره تماس
دکتر محمدهادی سبحانیان	عضو هیات علمی دانشگاه خوارزمی	بودجه- مالیات	کارشناس سابق مرکز پژوهش های مجلس	۰۹۱۲۴۲۶۷۵۴۷
دکتر داریوش ابوحمز	کارشناس مرکز پژوهش های مجلس	بودجه- بانک- مالیات		۰۹۱۲۶۸۶۵۰۶۶
دکتر سید علی روحانی	کارشناس مرکز پژوهش های مجلس	بودجه- بانک- مالیات		9125084129
سید عباس پرهیزگاری	کارشناس مرکز پژوهش های مجلس	بودجه- بانک- مالیات		9171324309
دکتر سید احسان خاندوزی	عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبایی	اقتصاد کلان	مدیر سابق دفتر اقتصادی مرکز پژوهش های مجلس	۰۹۱۲۴۴۰۳۲۷۵
دکتر علی مروی	رئیس پژوهشکده حکمرانی شریف	اقتصاد کلان- هدمندی یارانه ها		09151509127
عرفان قعی	کارشناس اندیشکده سیاست گذاری تهران	مالیات و بودجه مالیات در بودجه	کارشناس شبکه کانون های تفکر ایران (ایتان)	۰۹۱۹۴۵۲۱۹۴۳
توحید اتشبار	کارشناس مرکز پژوهش های مجلس	بودجه		۰۹۱۲۶۸۰۱۵۴۸
دکتر کرباسیان	پژوهشگر اقتصادی	بودجه		۰۹۱۲۱۴۰۴۷۶۵
دکتر حجت الله عبدالملکی	اقتصاد دان	اقتصاد کلان	معاون کمیته امداد	۰۹۱۲۳۹۵۸۵۷۷
دکتر علی سعدوندی	اقتصاددان	مباحث پولی و بانکی		9122099164
وحید عزیز	کارشناس اقتصادی	مالیات		۹۱۰۲۰۸۵۷۰۴
محمد امینی رعایا	کارشناس اقتصادی		مدیر شبکه تحلیلگران اقتصاد مقاومتی	9126179834
دکتر مهدی ثنایی	کارشناس شفافیت	شفافیت در بودجه	مدیر اندیشکده شفافیت برای ایران	9125176809
محمد حسینی	عضو کمیسیون بودجه مجلس	بودجه		09122401731